

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ได้ยอมรับเอาดนตรีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน สมัยก่อนถือว่าการขับร้องและดนตรีเป็นเครื่องช่วยพักผ่อนหย่อนใจในเวลาว่าง บางครั้งดนตรีเป็นสื่อกลางในการขอพรหรือขอบุญคุณพระเจ้า บางโอกาสดนตรีเป็นสิ่งประกอบในการสวดกิจกรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณี หรือแม้แต่การเมือง นักการทหาร ก็ยังใช้ดนตรีปลุกปลอบหรือเร้าใจประจำชนให้รักชาติบ้านเมือง ต่อมาดนตรีมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น นักการศึกษาคนสำคัญ เช่น รูสโซ (Rousseau) เพสต์าลอสซี (Pestalozzi) และ โฟรเบล (Frobel) มีความเชื่อว่า ดนตรีเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เป็นวิชาที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการศึกษา (ลูมาลี ขจรดำรงกิจ, 2527) ทั้งนี้เพราะดนตรีเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพด้านสุนทรียรสและความซาบซึ้งของตนเอง ช่วยส่งเสริมร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เจตคติ และบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ ดนตรีจึงเข้ามามีบทบาทในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยของบุคคลที่สังคมต้องการ เพื่อนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข อีกทั้งดนตรีเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งผู้เรียนสามารถศึกษาต่อระดับสูงหรือยึดเป็นอาชีพหลักต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ดนตรีจึงกลายเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งและสอดเข้าไปในหลักสูตรทุกระดับการศึกษา

ดนตรีเป็นศิลปะเกี่ยวกับเสียงที่รับรู้ด้วยการฟัง ระบบเสียงทางดนตรีมีการเปลี่ยนรูปเป็นสัญลักษณ์ทางดนตรีหรือภาษาดนตรี เพื่อประโยชน์ในการถ่ายทอดแนวคิดทางด้านเสียงออกมาเป็นรูปสัญลักษณ์ที่รับรู้ด้วยตา (ฉฐฐาร์ ลูทระจิตต์, 2532 ก) ซึ่งนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อสารและรับรู้ดนตรีระหว่างผู้แสดง (performer) และ ผู้รับ (music listener) การสื่อสารจะเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกหรืออารมณ์เพลงด้วยเสียงดนตรีที่มีความตื่นต้น

ร่าเริง ความรัก อาลัย ฯลฯ เป็นต้น และดนตรีก็มีโครงสร้างที่มีแบบแผนซึ่งประกอบด้วย
 ลังหระ ทานอง เสียงประสาน จังหวะ ลีลา และอารมณ์เพลง นอกจากนี้ดนตรีถือเป็น
 วัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชาติ ชาติใดมีดนตรีที่เป็นของตนแล้วย่อมได้รับการ
 ยกย่องว่ามีวัฒนธรรมสูง (พูนพิศ งามตยกุล, 2527) ลักษณะของดนตรีดังกล่าวเหมือนกับ
 ลักษณะและธรรมชาติของภาษาโดยทั่วไปที่เป็นระบบเสียงและระบบสัญลักษณ์ซึ่งมนุษย์ใช้ติดต่อ
 สื่อสาร แสดงความคิดและวัฒนธรรมระหว่างมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน โครงสร้างภาษาจะมีลักษณะที่
 เป็นแบบแผนคือมีระบบเสียง ระบบที่เกี่ยวกับคำและระบบการเรียงคำ อีกทั้งภาษาก็เป็น
 วัฒนธรรมที่สำคัญของแต่ละชาติที่มีภาษาประจำชาติ และเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
 (คำขวัญ สุวรรณกิติ, 2520)

ภาษาเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สัญชาตญาณตามที่บางคนเข้าใจกัน
 คำขวัญ สุวรรณกิติ (2520) กล่าวว่า เด็กปกติทุกคนจะมีกระบวนการเรียนรู้ภาษาแม่เหมือนกัน
 ทั่วโลก คือ เริ่มจากการเรียนรู้การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนเป็นอันดับสุดท้าย
 กล่าวคือ เมื่อเด็กเกิดมา พ่อ แม่ ก็พยายามพูดคำง่าย ๆ ให้เด็กได้ยินได้ฟังบ่อย ๆ
 จนกระทั่งเด็กเจริญขึ้นมาจนมีอวัยวะในการออกเสียง (vocal organs) เจริญพอที่จะใช้งาน
 เด็กจึงพยายามที่จะออกเสียงตามเสียงที่ได้ยินนั้น ทำให้เด็กเกิดทักษะในการฟังและการพูด
 เมื่อทักษะในการพูดมีมากพอผู้ใหญ่ก็พยายามให้เด็กได้รู้จักกับสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงพูดนั้น ๆ
 ทำให้เด็กเกิดทักษะในการอ่านขึ้นและต่อมาผู้ใหญ่สอนให้เด็กได้หัดคัดลอกสัญลักษณ์เหล่านี้ด้วย
 ตนเอง จนเกิดเป็นทักษะในการเขียนขึ้นมา

การเรียนรู้ภาษาเป็นความสามารถเฉพาะของเผ่าพันธุ์มนุษย์ อวัยวะในการออกเสียง
 ที่มีมาแต่กำเนิดจะทำงานก็ต่อเมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งกระบวนการ
 การเรียนรู้ภาษาของเด็กมีลักษณะ คือ เด็กจะเชื่อมโยงเสียงพูดของมนุษย์กับสถานการณ์ที่ได้รับ
 การยอมรับ ต่อมาเด็กพยายามพูดถ้อยคำที่เด็กเลียนจากผู้ใหญ่ และเมื่อเด็กพยายามจนพูดได้
 ก็ใกล้เคียงกับผู้ใหญ่ เด็กได้รับการยอมรับและเมื่อได้เสริมแรงมากขึ้นโดยการแนะนำอื่น ๆ

เด็กจะเรียนรู้การพูดได้ดีขึ้น ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นการนำเด็กเข้าสู่ระบบภาษาที่เป็นสัญลักษณ์โดยเรียนรู้การอ่านและการเขียนในอันดับต่อมา (คีรีวิไล ดอกจันทร์, 2528)

จะเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ภาษาเป็นหลักรวมชาติของการเรียนรู้ภาษาของมนุษย์ที่ดำเนินตามขั้นตอน โดยเริ่มจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามลำดับ การเรียนรู้ภาษาทุกประเภทจะประสบผลสำเร็จก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้เรียนภาษาเหล่านั้นตามวิธีและขั้นตอนการเรียนรู้ภาษาแม่ (native language learning) ซึ่งเป็นภาษาแรกที่เด็กหัดพูดในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (foreign language learning) นักจิตวิทยาได้ทำการทดลองแล้วพบว่า กระบวนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องเป็นไปตามลำดับขั้นเช่นเดียวกับภาษาแม่ คือ เริ่มจากเรียนรู้ด้วยการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนตามลำดับ (คีรีวิไล ลุ่วรรณกิติ, 2520)

เนื่องจากภาษาเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และการเรียนภาษาถือเป็นการฝึกทักษะอย่างหนึ่ง นักการศึกษาทางภาษาลงคิดค้นวิธีสอนต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะทางภาษาโดยสอดคล้องกับธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ภาษา ดัง คาร์รอล (Carroll, 1960) กล่าวถึง การสอนโดยวิธีภาษาคำสตรไว้ว่าบทเรียนต้องเริ่มจากภาษาพูดก่อนภาษาเขียน โดยให้ผู้เรียนฝึกหัดการฟังให้เข้าใจ และฝึกการพูดให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนฝึกการอ่านและการเขียน แนวทางการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาในด้านกรฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามลำดับ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเรียนภาษา ตลอดจนใช้ภาษาในการติดต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บันลือ พฤษะวัน, 2522) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการสอนภาษาอังกฤษที่มีการสอนทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยมีการฝึกฝนและเรียนรู้ควบคู่กันไป แต่การเริ่มต้นที่แท้จริงมักจะเริ่มต้นด้วยการฟังและการพูดก่อนการอ่านและการเขียน วิธีสอนภาษาอังกฤษตามหลักการสอนแนวนี้ เช่น วิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) วิธีสอนแบบฟัง-พูด (Audio-Lingual Method) และวิธีสอนตามแนวการรับรู้และการคิด (Cognitive Approach) เป็นต้น (ประนอม ลุ่รสวดี, 2531)

จากลักษณะดนตรีที่เป็นภาษาหนึ่ง เกี่ยวข้องกับ เรื่องระบบเสียง ระบบสัญลักษณ์ ตลอดจนเป็นวิชาทักษะนั้น ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ภาษาที่ เริ่มต้นจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามลำดับ สามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้ดนตรีได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า มีความสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ภาษาของมนุษย์ มีลักษณะเหมาะสมกับเด็กที่เริ่มเรียนดนตรีโดยต้องอาศัยการเรียนรู้จากการฝึกหัด ฝึกฝนอย่างมีลำดับขั้นตอนและมุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐานทางดนตรีเช่นเดียวกับการเรียนภาษาของเด็กโดยทั่วไป ดังแนวการสอนดนตรีของ ดุษฎี บริพัตร ณ อยุรยา (2520) ที่กล่าวถึงความสำคัญของวิธีสอนว่า ต้องคำนึงถึงวัยและความสามารถของแต่ละคน มีขั้นตอนที่ชัดเจนอาศัยความรู้และความเข้าใจเป็นรากฐาน อีกทั้งมุ่งปูทักษะพื้นฐานเป็นหลัก สอดคล้องกับหลักการสอนภาษาของ พาล์มเมอร์ (Palmer) ที่กล่าวถึงลำดับขั้นตอนในการสอนว่าต้องจัดลำดับให้เหมาะสม ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น ฝึกไล่ตัมฝ่ามือก่อนจับคู่ฝ่ามือ ได้รู้จักภาษาโดยการฟังและพูดก่อนการอ่านและเขียน ฝึกฟังก่อนปฏิบัติ ฝึกพูดให้มากกว่าการอ่าน ฯลฯ เป็นต้น (Vilas Hannarkin, 1970) กระบวนการเรียนรู้ภาษานำมาใช้สอนดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน โดยเน้นฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้แก่ผู้เรียนตามลำดับในลักษณะและความหมายดังนี้คือ

การฟัง เป็นสิ่งที่สำคัญในการเรียนรู้ดนตรีเพราะดนตรีเป็นโสตศิลป์ (Aural Art) การฟังย่อมเป็นทักษะแรกที่มีบทบาทช่วยให้เข้าใจดนตรี เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางดนตรีด้านอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้การฟังทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ มีพัฒนาการทางความคิด และจะนำไปสู่ความเข้าใจในส่วนทฤษฎีรสทางดนตรี การฟังในระยะแรกผู้เรียนจะฝึกการรับรู้รูปแบบของจังหวะ ทำนอง พัฒนาในการแยกความแตกต่างของเสียง คุณสมบัตินี้ และลักษณะของจังหวะ ทำนองได้ ทฤษฎีการสอนดนตรีที่เริ่มด้วยการฟัง เช่น หลักการสอนของโคดาไล (Kodály) เน้นการฟังก่อนการร้อง หลักการสอนของ ออร์ฟ (Orff) เน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจเกี่ยวกับเสียงต่าง ๆ รอบตัว ริมลศรี อุประมัย และ อรวรรณ บรรจงศิลป์ ก็เน้นการสอนดนตรีให้ผู้เรียนด้านเสียงก่อนเป็นอันดับแรก (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2531 ก, 2531 ข)

การพูด เป็นการตอบสนองต่อเสียงดนตรีด้วยการเลียนแบบเสียงดนตรี โดยการเปล่งเสียงหรือร้องตามรูปแบบจังหวะ ทำนองเป็นกิจกรรมการแสดงออกทางดนตรีอันดับแรกของเด็ก หลังจากการฟังเสียงดนตรี กิจกรรมดังกล่าวจะนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบ

ดนตรีและความซาบซึ้งในดนตรี นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงอารมณ์ของเด็กด้วย หลักการสอนดนตรีของโคดาเย เป็นทฤษฎีการสอนวิธีเดียวที่เน้นการร้อง ปัญหาการสอนของเขาเชื่อว่าการเริ่มต้นการเรียนรู้นักร้องเริ่มด้วยเครื่องดนตรีธรรมดาที่ทุกคนมีอยู่ประจำตัวคือเสียงร้องและการรับรู้ทางดนตรีโดยสมบูรณ์ควรเริ่มเรียนตั้งแต่เด็ก ๆ ในระดับประถมศึกษา จุดมุ่งหมายการสอนดนตรีของโคดาเย คือ พัฒนาความสามารถทางดนตรีที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนแต่ละคนให้สมบูรณ์เต็มที่และมีความรู้ความเข้าใจในดนตรี หลักการสอนของออร์ฟ ใช้การเปล่งเสียงและลีลาการพูดเพื่อการเรียนรู้เรื่องจังหวะ ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งในการสอนดนตรีของออร์ฟ นอกจากนี้การตอบสนองต่อดนตรีด้วยการเลียนแบบเสียงดนตรียังรวมไปถึงการเคลื่อนไหว การเล่นและการสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกิจกรรมการแสดงออกเพื่อเน้นให้เด็กมีความเข้าใจในดนตรีมากขึ้น (ฉรุฑ์ ลุฑรจิตต์, 2531 ข)

การอ่าน หลังจากการร้องตามรูปแบบของจังหวะและทำนองแล้ว การอ่านสัญลักษณ์ดนตรีก็เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจรูปแบบดนตรีได้อย่างไม่มีขอบเขต โดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนอ่านโน้ตดนตรีได้ นอกจากนี้ยังมุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจองค์ประกอบดนตรีช่วยให้สามารถร้องและเล่นดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักการสอนของโคดาเย เน้นให้ผู้เรียนฝึกอ่านโน้ตดนตรีหลังจากการฝึกการร้อง นอกจากนี้ บัคมันน์ (Bachmann) นักทฤษฎีการสอนของโคดาเย ไปใช้โดยเน้นการอ่านและการเขียนซึ่งเขาเชื่อว่า จะทำให้คุ้นเคยและเข้าใจดนตรีได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งหลักสูตรดนตรีของ ริชาร์ด (Richard) ก็เน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการอ่านโน้ตดนตรีในการเรียนปีแรก การให้ความรู้และทักษะทางดนตรี เน้นพัฒนาผู้เรียนในอีกต่อไป (Mark, 1978)

การเขียน เป็นทักษะสุดท้ายที่ผู้เรียนจะได้ฝึกเพื่อเน้นให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยสามารถจดจำสัญลักษณ์ทางดนตรีได้แม่นยำยิ่งขึ้น วิลลิส อูปรัมย์ (2527) กล่าวว่า การสอนเขียนโน้ตเบื้องต้น เป็นลักษณะการสอนคัดลายมือ โดยมีจุดมุ่งหมายการเขียนได้ถูกต้องรวดเร็ว มีระเบียบ สะอาด และอ่านง่าย สามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้อ่านได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังฝึกความมีมารยาทและวินัยในตนเอง ซึ่งการสอนเขียนสัญลักษณ์ทาง

ดนตรีในระยะเบื้องต้นมีจุดประสงค์เหมือนกับการสอนเขียนอักษรสำหรับเด็กที่เริ่มเรียนภาษา คือ ฝึกให้เขียนได้ถูกต้อง ล่วงงาม มีระเบียบ ฝึกการทำงานอย่างมีระเบียบและฝึกสมาธิ เน้นให้มีความคุ้นเคยกับตัวอักษรและฝึกความแม่นยำในการอ่าน ซึ่งสัมพันธ์กับการเขียนมากขึ้น (บันลือ พฤษะวัน, 2522) หลักการสอนของบัคมัน เน้นฝึกการเขียนมากกว่าการอ่านโน้ตดนตรี และหลักสูตรของริชาร์ด ก็มีการฝึกการเขียนให้แก่ผู้เรียน เพื่อช่วยในการเรียนรู้ดนตรี ด้วยแต่เน้นน้อยกว่าหลักการสอนของบัคมัน (Mark, 1978)

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) กำหนดวิชาดนตรี และนาฏศิลป์รวมเข้าเป็นวิชาเดียวกันเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และฝึกฝนให้เกิดทักษะดนตรีตั้งแต่นั้นขึ้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจุดประสงค์เฉพาะเพื่อมุ่งให้มีความรู้และพื้นฐานเกี่ยวกับดนตรี การแสดงออกตามความคิดจินตนาการของตน สามารถนำประสบการณ์ และนาฏศิลป์ไปช่วยส่งเสริมและปรับปรุงบุคลิกภาพของผู้เรียน วิชาดนตรีและนาฏศิลป์ในหลักสูตรแบ่งกิจกรรม 4 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมเน้นการร้องเพลง กิจกรรมเน้นการฟังและกิจกรรมนาฏศิลป์ ซึ่งกิจกรรมแต่ละด้านเป็นเนื้อหาวิชาที่สนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกฝนประสบการณ์ตามลักษณะกิจกรรม(กรมวิชาการ, 2523)

ในแผนการสอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดนตรีสากลจะปรากฏในกิจกรรมการร้องเพลง แผนการสอนที่ 6 คือ เรื่องโน้ตสากลเบื้องต้น โดยมุ่งหมายเพื่อให้เด็กเรียนมีพื้นฐานในการเรียนดนตรีสากลขั้นสูง ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเรื่องโน้ตสากลในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ที่จะช่วยให้รู้ระดับเสียงดนตรีและจังหวะ ดังมีรายละเอียดของเนื้อหาพอสังเขปดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2523)

1. ระดับเสียงโน้ตสากล ประกอบด้วย เสียงตัวโน้ต โด มี ซอล ลา การใช้สัญลักษณ์มือประกอบเสียง
2. อัตราตัวโน้ตสากล ประกอบด้วย ความช้า-เร็วของจังหวะ ชื่อและอัตราจังหวะ ♩ การแสดงอัตราจังหวะ ♩ และ ♪ ด้วยวิธีต่าง ๆ
3. ทักษะการฟังและร้องเพลงในจังหวะ $\frac{4}{4}$ ประกอบด้วย จังหวะเน้น จังหวะหยุด การทำจังหวะประกอบจังหวะ $\frac{4}{4}$ ด้วยวิธีต่าง ๆ

ในด้านการจัดกิจกรรม แผนการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้
 เล่นและนั้กิจกรรมการเรียนการสอนแก่ครู เน้นการเรียนทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติ โดยใช้
 การเคลื่อนไหวของร่างกาย การฝึกไล่เสียงพร้อมกับการทำสัญญาณมือ การใช้เครื่องดนตรีประกอบ
 จังหวะ และร้องเพลง อีกทั้งแผนการสอนได้อธิบายขั้นตอนของการจัดกิจกรรมอย่างละเอียด
 พร้อมกับเล่นสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น แผนภูมิเพลงเทป ฯลฯ เพื่อให้ครูผู้สอนมีความ
 เข้าใจและสอนดนตรีสา่กได้

ถึงแม้แผนการสอนจะได้เล่นกิจกรรมการเรียนการสอนไว้อย่างละเอียด แต่ในทาง
 ปฏิบัติพบว่า ครูผู้สอนดนตรีไม่สามารถจัดกิจกรรมตามแผนการสอนได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจากผลการ
 วิจัยเท่าที่ผ่านมามีพบว่า ครูส่วนมากมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี (สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2524) ปัญหาการใช้หลักสูตรดนตรีและขับร้องที่ผ่านมามีคือ
 วิธีสอนและหลักสูตรมีข้อบกพร่องมิได้เน้นความเข้าใจเสียงดนตรี ความไพเราะ ตลอดจน
 การพัฒนาอารมณ์ (ผู้ส่ดี ฎฎอินทร์, 2528) และจากการสำรวจปัญหาของการจัดการเรียนการ
 สอนดนตรีสา่กในระดั้ประถมศึกษาของ ลู่มาลี ขจรดำรงกิจ (2527) พบปัญหาคือ ครูไม่มี
 ความมั่นใจในการเล่น นักเรียนขาดความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีประส่บการณ์ในการสอนดนตรีระดั้ประถมศึกษา
 จึงใคร่แสวงหาวิธีสอนดนตรีที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่ดีขึ้น
 ตลอดจนเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ภาษาเป็นแนวทางกำหนด
 ลำดั้ขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีสา่กขั้นพื้นฐานในระดั้ชั้นประถมศึกษา
 ปีที่ 3 ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นแรกทีเริ่มเรียนดนตรีสา่กกล นับว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างทีเหมาะสมในการ
 วิจัยเพราะตามพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจตต์ (Piaget) เด็กอายุ 7-11 ปี อยู่ใน
 ขั้นคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (concrete operation) เด็กจะพัฒนาความคิดถึงระดั้
 เข้าใจและสื่อความหมาย โดยใช้ระบบสัญลักษณ์ประเภทภาษาถ้อยคำ (verbal symbols)
 ได้ (สงวน ลู่ทริเลิศอรุณ, 2528) ซึ่งเด็กช่วงอายุ 9-12 ปี วิญญู ทรัพย์ะประภา
 (2527) กล่าวว่า มีความอยากรู้ อยากรูเห็น มีความมานะพยายาม ความสามารถในการ
 แยกแยะสิ่งส่สับซับซ้อนมีมากขึ้น เริ่มเข้าใจสิ่งทีเป็นนามธรรมแต่ต้องมีพื้นฐานทีเป็นไปตาม
 ลำดั้ขั้น เด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้ทฤษฎีทางดนตรีได้ ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้กระบวนการ

เรียนรู้อาษาเข้ามาสอนดนตรีแล้วกลั่นพื้นฐานและช่วยพัฒนาการเรียนรู้นดนตรีของนักเรียนได้ดี เนื่องจาก การเรียนรู้นดนตรีล่ากด้วยการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เป็นลักษณะของการ ผึกหัดและฝึกฝนเหมือนกับการฝึกฝนทักษะทางภาษา ซึ่งการเรียนรู้อจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการฝึกฝน (Thorndike อ้างถึงใน สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2528) อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้อามี ขั้นตอนการฝึกที่ชัดเจนและต่อเนื่องซึ่งสะท้อนกในการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งหลักการสอนภาษา ยัง ครอบคลุมทักษะดนตรีที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของวิชาดนตรี คือ การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่น การอ่าน และการสร้างสรรค์ จึงเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความ สันใจที่จะทำการทดลองสอนดนตรีล่ากกลั่นพื้นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการ เรียนรู้อาษา เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการ สอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีล่ากกลั่นในระดับชั้นประถมศึกษาและ ระดับชั้นอื่น ๆ แก่ครูผู้สอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการสอนดนตรีล่ากกลั่นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรู้อาษา ที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีล่ากกลั่นพื้นฐานและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานของการวิจัย

แนวการสอนดนตรีที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ เกิดการเรียนรู้ต้องเป็นการสอนที่คำนึงถึง วัยและความสามารถของเด็ก มีขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน อาศัยความรู้ความเข้าใจเป็น รากฐาน มุ่งปู่ทักษะพื้นฐานและช่วย ผึกฝนให้มีความคิดสร้างสรรค์ (ดุขฎฐิ บริพัตร ณ อยุธยา, 2520) การสอนดนตรีล่ากกลั่นพื้นฐานโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อาษามีขั้นตอนการเรียน การ สอนที่ชัดเจน ผึกฝนและฝึกหัดครอบคลุมทักษะพื้นฐานทางดนตรี อีกทั้งมีความสอดคล้องกับ ลักษณะวิชาดนตรีที่เป็นวิชาทักษะและเป็นภาษาอย่างหนึ่ง มีความเหมาะสมกับวัยและความ สามารถของผู้เรียนที่เริ่มเรียนดนตรีโดยต้องอาศัยการเรียนรู้จากการฝึกหัดและฝึกปรือเหมือนกั การเรียนภาษาทั่ว ๆ ไป แนวการจัดการเรียนการสอนดนตรีล่ากกลั่นระดับประถมศึกษาตาม

แผนการล่อนของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่พัฒนาการเรียนรู้อันตนตรรกศาสตร์ของนักเรียนจากการล่อนโน้ตลากล่องต้นแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในงานวิจัยของ วัฒนา มัคคสมัน (2528) ปรากฏว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนตามแผนการล่อนของกระทรวงศึกษาธิการมีผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน หรือเฉลี่ยร้อยละ 55 จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยนี้ว่า

ผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนตนตรรกศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้อาษาที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2533 โรงเรียนศรีอยุธยาไทย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 30 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย
 - 2.1 แผนการล่อนตนตรรกศาสตร์ขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้อาษา จำนวน 10 แผน แผนละ 3 คาบ
 - 2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตนตรรกศาสตร์ขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 ชุด
 - 2.3 แบบสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน จำนวน 1 ชุด
 - 2.4 แบบประเมินพฤติกรรมการเรียน จำนวน 1 ชุด
3. การทดลองล่อน ทำการทดลองล่อนในเวลาเรียนปกติ ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2533 รวมทั้งสิ้น 30 คาบ

ความจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากเวลาที่ดำเนินการทดลองล่อนมีจำกัด การวิจัยครั้งนี้จึงวัดผลและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เฉพาะเนื้อหาตนตรรกศาสตร์ประกอบตนตรรกศาสตร์และทักษะตนตรรกศาสตร์ด้านการฟัง ส่วนเนื้อหาตนตรรกศาสตร์ด้านบทเพลงและทักษะตนตรรกศาสตร์อื่น ๆ ไม่สามารถวัดผลและประเมินผลได้เนื่องจากวิธีการวัดผลและประเมินผลกระทำได้ค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อนต้องใช้เวลาในการวัดผลมาก

คำจำกัดความ

ดนตรีสากลขั้นพื้นฐาน หมายถึง เนื้อหาเรื่องโน้ตสากลเบื้องต้นตามแผนการล่อนที่ 6 วิชาดนตรีและนาฏศิลป์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ซึ่งถูกนำมาปรับปรุงและจัดเรียงเนื้อหาใหม่ให้มีลำดับชั้นจากง่ายไปหายาก โดยอาศัยหลักการล่อนดนตรีของ โคดาย (Kodaly) เนื้อหาทั้งหมดมี 4 เรื่อง คือ

จังหวะ ประกอบด้วย จังหวะตบ (beat) จังหวะทำนอง (melodic rhythm) จังหวะเน้น จังหวะหยุด

ชื่อและอัตราส่วนตัวโน้ต ประกอบด้วย โน้ตตัวดำ (♩) โน้ตตัวเขบีต 1 ขึ้น (♪) และโน้ตตัวขาว (○)

ระดับเสียงโน้ตสากล ประกอบด้วย บันไดเสียง C-do pentatonic (โด เร มิ ซอล ลา) สัญญาณมือ

อัตราจังหวะ ประกอบด้วย เส้นกั้นห้อง (bar line) อัตราจังหวะและเครื่องหมายกำหนดจังหวะ

	2	4
	4	4

กระบวนการเรียนรู้ภาษา หมายถึง การเรียนรู้ภาษาที่มีลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามลำดับ

การล่อนดนตรีสากลขั้นพื้นฐานโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ภาษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การล่อนดนตรีสากลขั้นพื้นฐานที่เน้นฝึกทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน เรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

การฟัง หมายถึง การฟังเสียงของจังหวะ ระดับเสียง และทำนองในรูปแบบต่าง ๆ ตามเนื้อหาการล่อน

การพูด หมายถึง การเลียนแบบเสียงดนตรีด้วยการเปล่งเสียงตามรูปแบบของจังหวะ ระดับเสียง และทำนอง รวมทั้งการเคลื่อนไหว การเล่น และการสร้างสรรค์ทางดนตรี

การอ่าน หมายถึง การอ่านเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ทางดนตรี

การเขียน หมายถึง การเขียนเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ทางดนตรี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่นักเรียนได้จากการทำแบบทดสอบ
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ภายหลังจากสิ้นสุดการทดลองสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมความรู้และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้
จากวารสาร หนังสือ หลักสูตรและแผนการล่อง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยการลุ่มตัวอย่างโรงเรียนแบบมี
วัตถุประสงค์และลุ่มตัวอย่างประชากรแบบง่าย โดยวิธีการสุ่มลากได้ตัวอย่างประชากร
เป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2533 โรงเรียน
ศรีอยุธยาวิทยาลัย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 30 คน

3. สร้างแผนการล่องดนตรีลากล้อขึ้นพื้นฐาน โดยกระบวนการเรียนรู้ภาษา
จำนวน 10 แผน มีขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโน้ตลากล้อเบื้องต้นในแผนการล่องที่ 6 วิชา
ดนตรีและนาฏศิลป์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรประถมศึกษา
พ.ศ. 2521 แล้วนำมาปรับปรุงและจัดเรียงเนื้อหาใหม่ให้มีลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก โดย
อาศัยหลักการล่องของโคตยา เนื้อหาทั้งหมดมี 4 เรื่อง คือ จังหวะ ซื่อและอัตราส่วนตัวโน้ต
ระดับเสียงโน้ตลากล้อ และอัตราจังหวะ $\begin{matrix} 2 & 4 \\ 4 & 4 \end{matrix}$

3.2 คัดเลือกบทเพลงร้องที่เหมาะสมกับเด็ก เนื้อหาการล่องเพื่อนำไปประกอบ
การเขียนแผนการล่องทั้ง 10 แผนจากบทเพลงร้องที่ปรากฏในแผนการล่องวิชาดนตรีและ
นาฏศิลป์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่
1-6 บทเพลงวิทยุโรงเรียนของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2524) บทเพลงประกอบ
การล่องระดับประถมศึกษาของ วีรัช ชูสูงเนิน (2520) และบทเพลงในหนังสือบทเพลง
เพื่อพัฒนาการทางดนตรีสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาของ วิญญู ทรัพย์ประภา (2526)

การคัดเลือกบทเพลงร้องใช้หลักเกณฑ์ตามแบบวิเคราะห์เพลงร้องและเกณฑ์การพิจารณาเพลงร้องของ ฌูร์ฌ ลูทริจิตต์ (2531 ก) คือ ลักษณะทำนองแคบ การจัดเรียงของเสียงเรียงลำดับเสียง บันไดเสียงประกอบด้วย 5 เสียง (pentatonic scale) เป็นบทเพลงสั้น ๆ ง่ายและมีความไพเราะ อัตราจังหวะคงที่ ความเร็วปานกลาง ลักษณะเนื้อร้องเต็มกับแนวทำนอง ไม่มีการเอื้อน ตลอดจนบทเพลงมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในแต่ละแผนการล่อนด้วยผลการคัดเลือกได้บทเพลงร้องเพียง 1 เพลง คือ เพลงเมฆลอย (Key C อัตราจังหวะ $\frac{2}{4}$)

3.3 ประพันธ์บทเพลงร้องเพื่อประกอบการเขียนแผนการล่อนเพิ่มเติมอีก 9 เพลง โดยผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการประพันธ์บทเพลงร้องของ ฌูร์ฌ ลูทริจิตต์ ตามข้อ 3.2 เป็นแนวทาง บทเพลงร้องทั้ง 9 เพลงที่ผู้วิจัยประพันธ์ขึ้นได้แก่ เพลงพบกัน เพลงเมาเขย่า เพลงระบำลูกกบ เพลงมาฟังดนตรี เพลงนกเขาไฟ เพลงฟ้าสวย เพลงคิดถึงเธอ เพลงรถไฟ และเพลงพายเรือ

3.4 สร้างแผนการล่อนดนตรีสากลขึ้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรู้ภาษา จำนวน 10 แผน แผนละ 3 คาบ (60 นาที) การสร้างแผนการล่อนใช้เนื้อหาของการล่อนตามข้อ 3.1 และนำบทเพลงที่คัดเลือกไว้และบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นตามข้อ 3.2, 3.3 มาประกอบการสร้างแผนการล่อน แผนการล่อนละ 1 เพลง รวมทั้งหมด 10 เพลง หลังจากนั้นนำแผนการล่อนที่สร้างขึ้นนี้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไข แล้วผู้วิจัยนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

4. สร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีสากลขึ้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรู้ภาษา โดยมีวัตถุประสงค์วัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาดนตรีสากลขึ้นพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างประชากร แบบทดสอบมีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 55 ข้อ โดยมีบางส่วนของแบบทดสอบใช้การฟังเสียงจากเทปประกอบ หลังจากได้ปรับปรุงแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะแล้ว ได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากรเพื่อหาระดับความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก แล้วนำมาคัดเลือกอีกครั้งหนึ่งได้แบบทดสอบที่คัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อ และได้นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้ไปทดลองหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงก่อนนำไปใช้กับตัวอย่างประชากรจริง

5. สักร่างแบบประเมินพฤติกรรมกรเรียนดนตรีลักรกลชั้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรูักรภาษา เป็นแบบมตราลักรประเมินค้ำ 5 ตัวเลือก แบ่งเป็น 4 ด้ำน คือ ด้ำนกรฟัง กรร้อง (พูด) กรอ่านและกรเขียน กรประเมินพฤติกรรมกรเรียนมีวัตรฤประลักรประเมินพฤติกรรมโดยลักรรวมท้กรชั้นเรียนของตัวอย่ำกรประขำกร หลังลักรนั้นผู้วิจัได้ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินพฤติกรรมกรเรียนตมค้ำแนะนำของผู้ทกรงคฤหุฒิให้เหมะสมกักรนนำไปใช้จริง

6. สักร่างแบบสำรวจคฤหุฒิเห็นของตัวอย่ำกรประขำกรที่มีต่อกรสอนดนตรีลักรกลชั้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรูักรภาษา แบบสำรวจคฤหุฒิเห็นแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบมตราลักรประเมินค้ำ 2 ตัวเลือก

ตอนที่ 2 เป็นแบบเลือกกิจกรรมและตอบเหตุผลที่เลือกอย่ำกรอิสระ

ตอนที่ 3 เป็นแบบมตราลักรประเมินค้ำ 4 ตัวเลือก

หลังลักรนั้นนำแบบสำรวจคฤหุฒิเห็นที่ลักรสร้างขึ้นมำปรับปรุงแก้ไขตมค้ำแนะนำของผู้ทกรงคฤหุฒิให้เหมะสมกักรนนำไปใช้จริง

7. ดำเนินกรสอนดนตรีลักรกลชั้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรูักรภาษาแก้ตัวอย่ำกรประขำกรตมแผนกรสอนที่ผู้วิจัลักรสร้างขึ้น พร้อมท้กรรวบรวมข้อมูลโดยให้ครผู้สอนวิชำดนตรีและนาคฤศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนคักรรัฐวิญชัย ประเมินพฤติกรรมกรเรียนของตัวอย่ำกรประขำกรขณะผู้วิจัดำเนินกรสอนตมแบบประเมินที่ผู้วิจัลักรสร้างขึ้น รวท้กรหมด 4 ครักร และผู้วิจัสำรวจคฤหุฒิเห็นของนักรเรียนที่มีต่อกรสอนดนตรีลักรกลชั้นพื้นฐานของงำนวิจัครักรนี้ ภายหลังกรดำเนินกรสอนลักรลักรดลลงตมแบบสำรวจคฤหุฒิเห็นที่ผู้วิจัลักรสร้างขึ้น

8. ทดลักรตัวอย่ำกรประขำกรด้วยแบบทดสอบผลลักรสัมฤทธิ์ทงกรเรียนดนตรีลักรกลชั้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรูักรภาษาที่ผู้วิจัลักรสร้างขึ้นหลังลักรการลักรลักรดลลง

9. วิเคราะห้ห้ำค้ำควมแตกต่าระห ข่งผลลักรสัมฤทธิ์ทงกรเรียนดนตรีลักรกลชั้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรูักรภาษาของตัวอย่ำกรประขำกรกับเกอที่ค้ำค้ำหวัง ($\bar{X}_e = 60$) โดยกรทดสอบค้ำที่ (t-test) และวิเคราะห้ข้อมูลที่ได้ลักรการประเมินพฤติกรรมกรเรียนและกรสำรวจคฤหุฒิเห็นของตัวอย่ำกรประขำกรโดยกรแจกรแงควมถึและห้ำค้ำร้อยละ (percentage)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนดนตรีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีสากล สำหรับผู้เริ่มเรียนและนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อคิดเพื่อการศึกษาวิสัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีสากลในระดับประถมศึกษาและระดับชั้นอื่น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย